

příloha

6

ústřední dům
lidové
umělecké
tvořivosti

Praha 1968

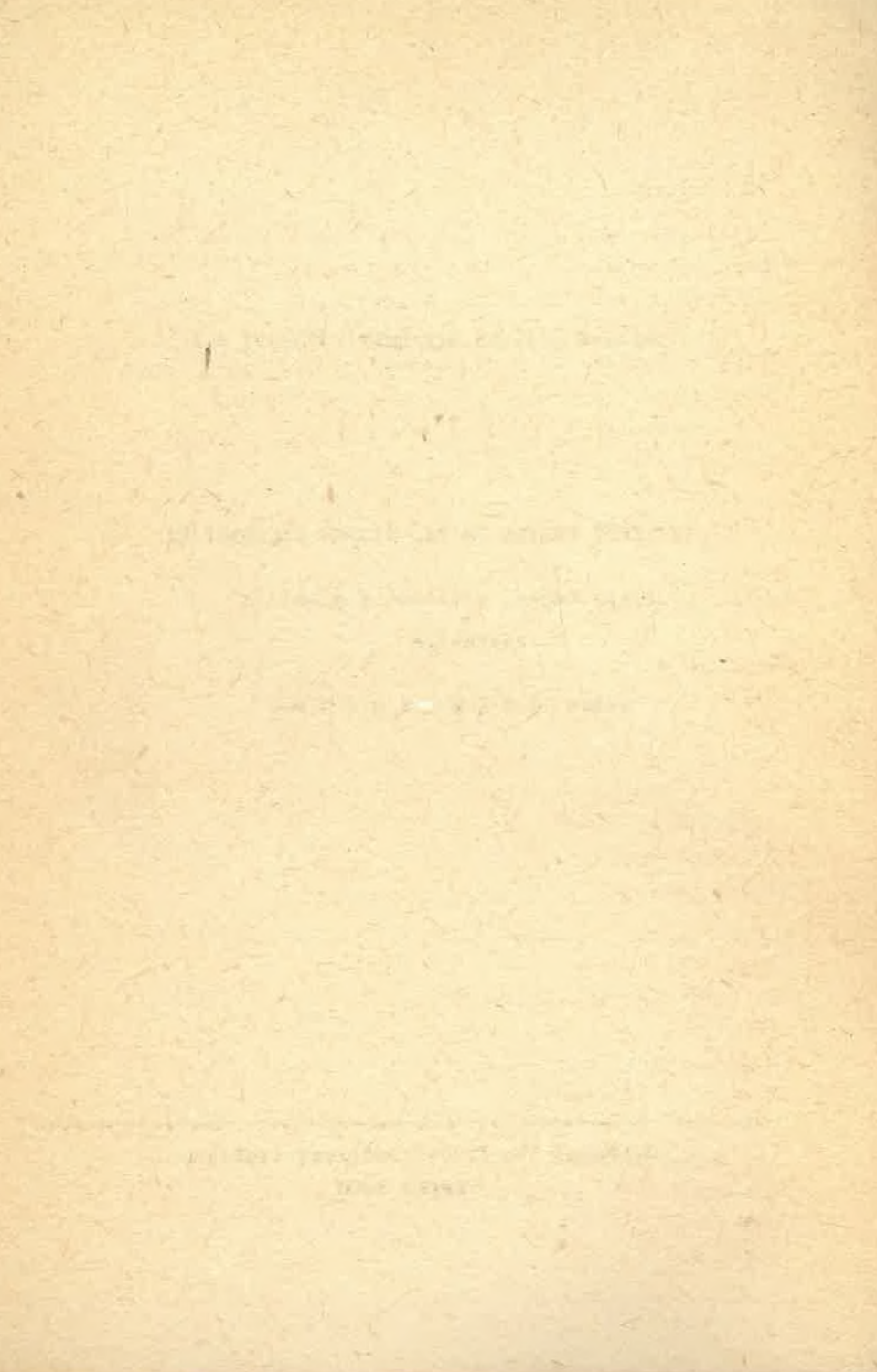
Textová příloha DIVADELNÍ VÝCHOVY č.6

NEJLEPŠÍ PRAVDA JE TA, KTEROU SILNĚJŠÍ MÁ

Pásmo bajek, aforismů a písniček
sestavila

Šárka Š T E M B E R G O V Á

Ústřední dům lidové umělecké tvorivosti
Praha 1968

La Fontaine

Bajky vždy nejsou tím, čím zdají se nám býti.
Živočich nejnižší smí nás tam poučiti.
Samotná morálka je nudná veskrze,
však s dějem zároveň poučku říci lze.
Bavit a poučit v tom převleku zlé není.
To, myslím, lepší je, než pouhé vyprávění.
A že duch okřeje, sleduje tento cíl,
nejeden slavný muž si v bajce omočil.

V + W

Jednou z lesa,
domů se nesa,
moudrý Ezop
potká brabce,
který brabence
málem sezob.
Brabenec se chechtá,
Ezop se ho hned ptá,
čemu že se
na trávě v lese
právě řehťá ?
Já,
povídá brabenec,
se taky rád hlasitě chechtám,
chechtám,
když pupenec
kyselinou leptám.
Vím
totiž ten brabenec,
mravenečník že se mě neptá,
neptá
pozře mne

ať se chechtám, nechechtám !

Kampak

by to došlo

třeba s pouhou

ponravou ?

Kdyby

měla plakat,

že je ptačí

potravou.

Ty, ať nejsi brabenec

se taky rád hlasitě chechtej,

chechtej a na svou bídu

si nezareptej !

Ezop

Orel se spřátelil s liškou.

Společně žili a lovili,

až jeden bez druhého neudělal krok.

Orel si stavěl hnízdo

v koruně vysokého dubu

a liška nedaleko v houští vyvedla mladé.

Jednou ráno odtáhla sama na lov

a věčně hladový orel sletěl dolů,

uciuvátil mladé lišky

a nakrmil sebe i svou rodinu.

Když se stará vrátila,

věděla hned kolik uhodilo,

ale nermoutila ji tak smrt dětí,

jako to, že se nemůže pomstít.

Létat neuměla a tak odtáhla,

a jako obyčejně všichni,

kteří se nemohou pomstít,

z dálky štěkala a orla proklínala.

Zakrátko potom

orel uloupil z obětiště kus kozy.

Zanesl úlovek domů
a nevšiml si, že v mase vězí
několik žhavých uhlíků.
Sotva zavanul vítr, zachvátil oheň hnízdo
a bezmocná, holokrká orlíčata
spadala upečená na zem.
Vtom přiběhla liška
a před očima orla všechny spořádala.

Kdo ruší přátelství, neujde trestu.
Kdo tak činí, tak odplatu béře.

V + W

Ty, ač nejsi brabenec
se taky rád hlasitě chechtej,
chechtej a na svou bídu
si nezareptej.

Ezop

Pravdomluvný člověk a úlisný lhář
putovali světem.
Šli dlouho, předlouho,
až přišli do opičí země,
kde vládl samozvaný opičí král.
Když poutníky spatřil,
rozkázal je zajmout a vyslechnout.
Potom poručil zhotovit
a donést na nejvyšší místo císařský trůn
a shromáždit kolem všechny obyvatele.
Sotva byl rozkaz vykonán,
přikázal cizince přivést
a přede všemi se jich otázel,
za koho jej považují.
"Ty jsi král," řekl úlisně lhář.
"A kdo jsou tito kolem?"

"To jsou tvoji dvořané,
rytíři a hejtmané,
vojevůdci, štitonoš,
správce, maršál, jídlonoš,
komorník a bojovníci,
poddaní a služebníci."

Jakmile opičák uslyšel
poklonu tak lichotivou
pro něho i poddané,
štědře muže odměnil.
"Když je tak oblažil svým lhaním lhář,"
uvažoval pravdomluvný,
"oč víc budu poctěn já,
když řeknu holou pravdu."

Jak tak přemýšlel,
král ho zavolal a zeptal se:
"Nyní pověz ty, kdo jsem
a všichni moji věrní?"
"Jste jeden jak druhý obyčejné opice!"
řekl ten, který miloval pravdu.

Král neodpověděl
a dal ho opicemi roztrhat.

Pochlebník nejvítanější host.
Nesnadná věc, mluvit pravdu pánům.

V + W

Táhne nám myslí, abychom v tom takhle zkysli,
chráňme se těch špatných časů,
aby nám chtěli čistit rasu.
Bylo by mukou, zdravít se jen pravou rukou,
a na pouhý pokyn shůry
pálit plné fůry kultůry.

My se ještě přeci takovýchhle věcí nemusíme bát.
Ať si kdo chce brousí zuby nebo fousy, můžeme mu zaspívat:
Hej, mladý pane, i ta potopa přestane,
ono to tak nezůstane
a potom my se budeme smát.

Ezop

Severák a slunce se hádali,
kdo má větší moc.
Stanovili, že vyhraje ten,
kdo svlékne dole jdoucího poutníka.

Severák zadul, zjedovatěl,
a když se člověk zachumalal do kabátu,
zmohutněl a zledovatěl ještě víc.
Ale chodec, promrzající stále krutěji
oblékal nové a nové šaty, až vítr ustoupil
a udělal místo slunci.
Slunce napřed lehce zaplálo
a sotva poutník svlékl plášť,
zesílilo a stupňovalo žár,
až se vedrem zmožený muž celý odstrojil
a šel si zaplavat do řeky.

Laskavost je zbraň silných.
Násilím nezvítězíš, nýbrž zastrášíš.

Ezop

Mezi stádo kozlů a berand
přišel řezník.
Chodil, vybíral, chytal nejlepší,
ale oni stáli jako buchty
a žádný ani nezabečel.
Ani když viděli, jak jednoho vybral
a klidně zařízl, nedostali strach.

"Co je nám do toho, koho chytil,"
přikyvoval jeden druhému,
ať s ním vyvádí, co umí."

Rezník nelenil a zabíjel dál,
až došlo na posledního.

"Je to naše vina, dobře nám tak,"
vzdychl beran pod ostrím.

"Kdybychom byli táhli za jeden provaz,
nemuseli jsme skončit v krvi a polykat prach,
byl jsi proti nám sám
a mohli jsme tě utkat k smrti
nebo roznést na kopytech,
tak by ti přešla chuť jít s nožem."

Hetečnost je matka rozvratu.
Kde bydlí nesvornost, vybírá činži smrt.

V + W

Málokdo z lidí,
málokdy vidí,
sám že se šidí tím, že se stydí,
vydat v pravý okamžik válečný ryk,
zachovat se jako cholerik.

Ať přší či leje,
ať dobře či zle je,
nám zbude vždy jedna naděje:

Ať se co chce děje,
nejlíp, že se směje,
kdo se naposledy zasměje.

Vždycky a všude se vyplácí
počíhat si na situaci.

Bez ohledu na cit
včas do všeho bacit.

Pak se vše v dobré obrací.

Ezop

K jednomu chudému člověku
se naučila chodit ještěrka
a on ji nechával drobečky se stolu.
V tu dobu velice zbohatl
a všechny jeho činy provázelo štěstí.
Ale náhle na ještěrku zanevřel
a ranil ji sekýrou.

Krátce potom padl znovu do bídy.
Z toho pochopil, že všechno bohatství
dostal za dobrotu a štědrost,
kterou prokázal ještěrce,
a teď se všechno obrátilo v prach,
protože ji tak těžce ranil.
Hluboce křivdy litoval
a prosil, aby mu zlobu odpustila.
"Odpustím, až se mi rána zhojí,"
řekla ještěrka, "ale lituj, nelituj,
jizva mi bude stále připomínat,
abych ti vícekrát docela nevěřila.
Třebaže se s tebou udobřím,
nikdy nezapomenu na tvoji sekýru."

Koho škoda, toho i vina.
Kdo jednou zradil, marně slibuje věrnost.

Ezop

Krahujec napadl hnízdo
plné slavičích mláďátek.
Když starý slavík přichvátal
a prosil, aby mláďata ušetřil
a odletěl, krahujec odpověděl:
"Dobrá, ale napřed
musíš pěkně zazpívat."

Ačkoli mu srdce svírala úzkost,
stesk a starost o děti,
otcovská láska ho přinutila zpívat.
"Zpíval jsi falešně,"
řekl dravec, když slavík skončil.
Potom se obrátil, vzal jedno mladé
a začal je lhoštějně trhat.
V tom kráčel přes cestu lovec.
Pískal, vábil, vrkal a nastražil vějičku.
Zlákaný krahujec přikroužil,
zamotal se do osidla a spadl na zem.
Třebaže jiným škodil,
nebyl dost bystrý a moudrý,
aby sám nesedl na lep.

Kdo hází kamení, umírá s dřavou hlavou.
Kdo úklady strojí, ať se léčky bojí.

Z Legendy o Jidášovi

Byla kdys zima krutá, zlá,
až celá řeka zamrzla.
Had skřehnuv nemohl jíti,
tam, kde chtěl přes zimu dlíti.
Člověk ho vzal a nakrmil,
za krátký čas had jest ožil.
Dům, jenž mu život zachránil
po hadím zvyku hanobil.
Člověk pak poláv hadovi
popudil ho nerad slovy.
Prchlivý had hned se vztyčí,
pustí se naň, velmi syčí.
Nemoha mu ublížiti,
uštkl jeden jeho děti.

V + W

Ztrouchnivělým lesem táhnou páry,

nad močálem tančí čáry máry;
prej když k ránu mrholí,
toulají se mrtvoly,
žába kváká, vlkodlaka láká.

U každé vesnice - šibenice,
u každého města - ghetto,
na místo justice - inkvizice:
Tak asi vypadá středověk.
Šíří se infekce - velmi lehce,
Mor je konkurence - lepry,
Felčar nezná pojem - desinfekce,
nedivte se - vždyť je středověk.

Urození páni v ušlechtilém klání
pro lásku si kazí brnění.
Vrátí-li se zdraví z křižácké výpravy,
dá pámbůh, snad se ožení...
A ta strohá krutost - na piráty,
Těm lámali vaz - i hnáty,
Na tom se dohodly všechny státy:
To ovšem byl ještě středověk.

Ve věku elektřiny a páry
zatlačila věda čáry máry.
Vstříknem si sérum do žil,
aby se věk prodloužil.
Život náš až nad oblaka láká.

K čemu u vesnice - šibenice ?
I bez šibenice - jde to...
Když se zachce, zmizíš - bez justice:
Dnes už přece není středověk.

Život plyne lehce - bez infekce,
Na churavý zub- jsou plomby,

Na churavá města - pošlem letce
A místo definfekce - bomby.

Stoprocentní muži v soubojích se tuží,
Něžné pohlaví je nebaví.
Společenské formy, ba i právní normy
řeší se klackem do hlavy.
Že diplomacie jsou - čáry máry,
a že smlouvy jsou jen - cáry,
A že dané slovo - láry fáry !
To bude asi tím, že...
To bude asi tím, že...
Prostě tím, že není středověk.

La Fontaine

V koruně stromu dlí orlice s mláďaty.
V kmeni pak kočka, svině u paty.
Všechny ty maminky i s kojenečky svými
vespolek řídí se pravidly sousedskými.
Až kočka zničila svou lstivostí ten klid.
Šplhá se k orlici a dí: "Smrt budem mít,
/vždyť přijít o děti je pro matku smrt jistá/
z toho, co na nás se teď chystá.
Pohleďte dolů jen na svini prokletou,
jak bez oddechu tam do země díru ryje:
strom nám chce vyvrátit, jsem jista věci svou.
O naše mláďata určitě usiluje.
Jak padne strom, všechny hned zakousne,
toť jasnější nad světlo dne.
Kdyby tak jediné jsem jenom zachránila!"
Pak z místa tohoto, jež žalem naplnila,
ta proračnice uhání
ke svini,
jež před nedávnem porodila.
"Ó, přítelkyně moje milá,"

Šeptá jí, "jdu vám říci, že orlice vám chce,
jakmile vyjdete, na děti vrhnout se.
Laskavě o tom pomlčíte,
její hněv nahání mi strach."
Když hrůzu zasela tak v obou rodinách,
zalezla ve své doupě hbitě.
Orlice nechce ven, nemá co dětem dát.
Se sviní je to právě tak.
Nevědí, bláhové, že zaháněti hlad
je starost, nad níž větší není.
Nic nedonutí je odejít pro krmení.
Tak odhodlány jsou hájit svou rodinku:
orlice proti vyvrácení,
a svině proti útoku.
Hlad zničil vše, nezbylo jediného
z orlího národa nebo z sviňského,
který by z toho neměl smrt.
Rod kočičí byl na to hrd.

Co všechno jazyk zlý kosnóvat nedokáže,
když jeho slova lest mu váže !
Z neštěstí, která zahlédneš
v dřevěné schránce Pandořině,
to, jež si hnusí svět víc nežli každé jiné,
je, domnívá se, podlá lež.

Čapek

- V redakci: Tady je zpráva, že se našel lék proti dýmějovému moru. Nevíte, je naše partaj pro mor, nebo proti ?
- Diplomati : Mezinárodní právo ? To je vždycky to, co porušují ti druzí.
- Mo iný : Pravda je jen to, co je v zájmu naší strany.
- Představte si to ticho, kdyby lidé říkali jen

'to, co vědí !

La Fontaine

Myška, jež ze světa jen málo poznala,
o život přišla bezmála.

Hle, kterak vypráví tu příhodu své matce:

"Já hory přešla jsem, jež tísní naši říš,
a šla jsem jako mladá myš,

jež za štěstím svým ubírá se,
když dvěma zvířaty zrak můj byl upoután.

To prvé něha, půvab sám,

to druhé prudkost jen a krutost zosobněná,

hlas pronikavý jako fena

a živé maso na hlavě.

Po stranách mělo to něco jak ruce dvě,

jimiž mávalo jako k letu,

a ocas - pestrý chochol v květu."

Nu, to byl kohoutek, ježž myška rozmilá

své mamince tak líčila,

jak kdyby běželo o zvíře z Ameriky.

"A tlouklo se," dí dál, "tak prudce ve svůj bok

a působilo strašný hřmot,

že já, ač mívám strach bohudík neveliký,

hned dala jsem se na útěk,

nesmírný v srdci majíc vztek.

Vždyť jinak bych se seznámila

s tím něžným zvířetem, jež získalo mě hned:

jak my má sametový hřbet

a dlouhý ocásek, zjev mírný, očka milá,

v nichž svítí uprostřed zářivá štěrbina.

Myslím, že sympatie má

pro celý myší rod. Vždyť tytéž uši nosí,

jež myšáctvo též zvolilo si.

Chtěla jsem k němu jít, když zděsil mě ten skřek

a k ústupu, žel donutil mě."

"Mé dítě", praví myš, "tak ten tvůj drahoušek
je kočka, a tváří se mírně,
aby oklamala náš rod
a snáz mu sáhla na život.
Ten druhý, co svět světem stojí,
nás nechává být na pokoji
a někdy dokonce i k jídlu je nám dán.
Však kočka z našich těl si často oběd vaří.
Co živa budeš, vždy se chraň,
své bližní soudit podle tváří."

Čapek

- Boj stvořila příroda, nenávisť vynášel člověk.
- Je to bída, budit tolik sympatií !
- Kámen: Ten mech na mně ? Nu, rosteme, rosteme.

La Fontaine

Kocour, jenž s vrabečkem od dětství vyrůstal,
sdílel s ním v poklidu dlouhý čas tentýž sál.
Košík tak jako klec společné měly bohy.
Pták často při hraní čtvernožce dráždíval;
jeden bil zobákem, druhý měl zase nohy.
Kocour však při té hře vždy šetřil přítele.
Nikdy boj nebral příliš zle
a dbal vždy, vlastní kůži bráně,
aby měl bez drápků své zbraně.
Vrabčák už s menším ohledem
jej silně tloukl zobákem.
Kocour v své moudré důstojnosti
tu hru vrabčáku promíjel.
Vždyť srdce přátelská nemají nikdy hostit
hněv, ten je nejhorší ze všech zel.
Že oba znali se už od samého dětství,

nakonec mír zas mezi nimi vlád;
nikdy se jejich hra vezvrhla v bitku snad.
Tu jeden vrabec ze sousedství
přiletěl navštívit, opustiv vlastní zem,
prudkého Čimčima s tím moudrým Krysařem.
Oba dva vrabčáci se v krátku spolu bijí.
Krysař se k tomu tváří zle:
"Ten host mi nadrobil teď pěknou patálii !
Vždyť útočí na přítele
a chce ho utlouci, chudáka ubohého !
To, u všech koček, ne !" I vstoupil do boje
a spolkl cizince. Nato si libuje:
"Má znamenitou chuť a velmi jemný je."
A s touto myšlenkou spolkl i druhá svého.

Jakou že morálku ten příběh vlastně má ?
Bez ní by nebyla přec bajka úplná.
Zdá se, že cosi zřím, leč tratí se to v mlze.
Váš cit však, vážení, ji jistě objeví.
Ty hříčky platí vám a nikoli mé Múze.
Vždyť Múzám chybí duch, ježž vlastníte jen vy.

V + W

Takováto válka
posiluje víru,
že je nutná válka
k udržení míru,
I když dělá válka
do rozpočtu díru.
Míru válka
nejlíp svědčí,
praví žluté
nebezpečí.

Jak je vidět, nic to platno není,
Ať je ozbrození nebo není !

Paže tuž, vlasti služ, raz, dva, tři, jsme bratři !
Neber, co ti nepatří, nepřátele nešetři,
natři ho !

La Fontaine

Byl horský medvěd vám, neotesaný pán,
jenž v osamělý les byl vyhnán osudem.
Jak poustevník tam žil v skrytu a zcela sám.
A tak, byť naháněl strach všem,
nudil se nakonec v svém trudném osamění.
Co se tak oddával medvěd tesknému snění,
dlel nablízku tam jeden kmet
jenž s nudou rovněž válku ved.
Má-li být člověk sám, netěší ho práce.
A že též neměl na zahrádce
s kým by moh rozprávět, náš člověk smutně šel
hledat si jiný kraj a společenské tvory.
Medvěd, poněvadž totéž chtěl,
současně opustil své hory.
A oba, jak tak cestou jdou,
potkali se vám náhodou.
Člověk se pokusil dělat že nemá strach.
Leč medvěd, nezdvořilý brach
hned volá: "Se mnou pojď," Náš člověk vzdechne "Ach,
pane, ke mně račiž ! Postačí-li ti strava,
již sad můj dává mi, pak prokaž mi tu čest.
Mám mléko, ovoce. Ač nevím, zdali jest
pro pány medvědy ta strava moje zdravá,
nabízím vše co mám." Medvěd kýv, a tak šli.
Nežli přišli k domovu, už byli přáteli.
Stařec moh v zahradě pokračovat v svém díle.
Medvěd mu lovil zvěř, hlídal dům se sadem,
ač jeho hlavním úkolem
bylo zahánět hmyz, jenž poletoval čile
kol hlavy šedivé spícího přítele.

Z ř e j m é, ž e o m o u c h y t u j d e.
Jednou, když stařec byl pohroužen v klidný spánek,
přišla na jeho nos jedna z nich udednout.
Děl medvěd, zoufalý, že nechtěla se hnout:
"Však já tě dostanu ! Dej pozor, co se stane !"
Pak muchobijce náš se strašně rozlítil
a hodil kamenem po mouše ze všech sil.
Rozbil ji napadrt, spolu s ní hlavu starce.
Že v ranách jistější než v přemýšlení byl,
skoncoval s přítelem i důkladně i krátce.

Přátelství s hlupákem je největší z všech zel.
Lepší je chytrý nepřítel.

Čapek

- Je to přece jen pokrok světa: místo násilí válečného,
násilí bez války.
- Raději být poslušný drába, než fráze.
- Pro věc míru není žádná cizí oběť dost veliká.

La Fontaine

Železný hrnec k cestě zval
hliněný hrnec kdysi.
Ten uctivě se omouval
řka, je rád když visí
v svém temném koutku nad ohněm.
Vždyť stačí lehký úder jen
a věc jakkoli malá
zakázou by se mu stala
a nebyl by, leč střepinou.
"Vy," pravil "s kůží železnou,
jež tvrdší než ta má je,
jít smíte v cizí kraje."
"Chci vás vzít do své ochrany,"

odpovídá mu železný.

"Kdyby snad něco chtělo
rozbít vám křehké tělo,
pak jist si prosím, buďte tím,
že každý náraz utlumím."

Slib pomoh okamžitě.

Železný hrnec hbitě
po bok si staví přítele.

Jen o třech nohách každý je
a přec se k chůzi nutí.

Motají se a tlukou zle
při každém klopýtnutí.

Hliněný trpí víc.

Sotvaže vyšel jen,
už druhem železným byl tvrdě rozdrcen,
aniž moh zaplakati.

Se sobě rovnými se vždycky přátelme.

Pak netřeba se báti,
že jak ten hrnec budeme.

Čapek

- Smlouvy jsou k tomu, aby je plnili slabší.

- Imperialista: Rovnováha sil ? To je, když my máme převahu.

- Otázka práva: Legální vláda je ta, která má dělostřeleckou převahu.

- Velitel: Zákony lidskosti ? To je zasahování do našich vnitřních záležitostí.

- Liška: Nevěřte slepičím kďáčkům ! Když se nažeru, vždycky je v kurníku mír.

Celé lidské pokolení
mělo by víc pokoje,
kdyby bylo to, co není,
a nebylo to, co je.
Nikdy nic nikdo nemá
mít za definitivní,
neb nikdy nikdo neví,
co se může státi.
Řekne se
třeba, že se
to a to stane tak a tak,
ono to
pak dopadne docela naopak.
Řeknete-li dnes: Život je pes,
co má být zítra
za zvíře, když je dnes pes ?
Protože ani ten pes
není dnes definitivní,
neví se
zdali se
ze psa vlk nemůže stát.

Dnes je čtvrtek,
zítra pátek,
v sobotu svátek,
v neděli je Den matek.
Protože ani ten den
není dnes definitivní,
neví se,
zdali se
ze dne noc nemůže stát.

La Fontaine

Před útočícím lišákem

strom poskytl krocanům bezpečné opevnění.
Když marně pokrytec chtěl tvrz brát útokem
a zřel, jak jsou tam zajištěni,
tu vykřik: "Co, tento lid že směl by se mi smát ?
Což zákon přírody pro ně neplatí snad ?
Ne, u všech bohů, ne !" A dostál slovu svému,
ač luna, zdálo se, planula proti němu,
jen aby chránila krocaní onen lid.
Leč starý válečník si uměl poradit,
a sáhnuv hluboko do pytle se lstmi všemi,
hned dělal, že chce lézt, a skákal natažený,
hned dělal mrtvého i vzkříšeného zas.
Harlekýn neokouzlí vás
tolika proměnami těla.
Svůj ocas pozvedal, v světle mu dával plát,
a stovky jiných kousků dělal,
že žádný z krocanů se neodvážil spát.
Tak unavoval tím, že poutal jejich zraky,
všechny ty postražené ptáky.
Posléze, chudáci, zmámeni byli tak,
že každý okamžik z nich dolů jeden spad.
Bezmála polovic jich u svých nohou viděl
náš kmotr, který si tak doplnil svou spíž.

S čím větší úzkostí v tvář nebezpečí zříš,
tím spíš mu spadneš do osidel.

Čapek

- Vlka a koza: Dohodneme se na hospodářské základně, že já nebudu tobě žrát trávu a ty mně budeš dodávat po dobrém své vlastní maso.
- Gangster: Pane, kdybyste se bránil, byl bych nucen to považovat za nepřívětivé jednání.
- Vlk: Nažral jsem se, zas jednou zvítězila vyšší morálka.

- Spisovatel: S válkami je konec. Právě jsem připojil svůj podpis k protestu proti válčení.

La Fontaine

Nejlepší pravda je ta, kterou silnější má.
Toho si naše bajka všimá.

Jehně šlo žízeň uhasit
k potoku, kde se voda čeří.

Přišel i lačný vlk, který sem před večerí
byl zaháněn hladem, jenž mu nepřál klid.

"Kde vzal os odvahu, že kališ moje pití?"
řve vlk a zrak mu zlostí svítí.

"Tvou drzost potrestat je věru na čase!"

"Kéž veličenstvo jen," jehňátko leká se,

"nehálí v zlobu jasné čelo.

Raději by si všimnout mělo,

že skromně hasím žízeň svou

jen vodou tou,

jež o dvacet stop níže plyne,

takže já nikterak, jak dá se uhodnout,

nemohu kaliti vám proud."

"A přece kališ jej. Znáš také věci jiné:

tvé loňské pomluvy," praví vlk rozlícen.

"Já, sire, nebylo na světě před rokem,

vždyť maminka mě ještě pořád kojí." -

"Tedy to byli bratři tvoji." -

"Já nemám je." - "Příbuzný byl to snad.

Nenecháte mne na pokoji

vy, psi, hlídači vašich stád.

Každý to ví, proto mstím vaši pýchu!"

Nato náš vlk jehňátko chyt

a v lese je pak sežral v tichu,

bez jakýchkoli formalit.

Čapek

- Mezinárodní dohoda: My králíci jsme uzavřeli smlouvu s kuřaty, že se nebudeme navzájem požírat. Uvidíme, co tomu řekne jestřáb!
- Kuna v kurníku: Když mě to vejce drze provokovalo !
- Nóta: Na důkaz naší mírumilovnosti projevujeme ochotu k tomu, aby se nám nepřítel vzdal na milost a nemilost.

La Fontaine

Ztřeštěný netopýr nahlédl jednou krátce do hnízda lasice; a sotvaže tam byl, tu ona, nemajíc už od let myši v lásce, chce zakousnout se v jeho týl.
"Toť opovážlivost, teď na oči mi chodit, když víte, jak váš rod se snaží mi jen škodit. Copak snad nejste myš ? Mluvte však pravdu jen ! Jste jí, protože já jsem lasice zas bílá." -
"Prosím, abyste prominula, však cizí je mi národ ten.
Já myš ? Zlé jazyky vám tohle namluvily.
Dík stvořiteli vesmíru
já ptákem jsem; hle, mávám křídly.
Ať žijí vládci prostoru !"
Byla to přesvědčivá slova,
a tak náš netopýr směl znova
svobodně létat k nebesům.
O dva dny později se stalo,
že slepě vstoupil v dům
zas jiné lasice, jež ptákům přála málo.
Znovu šlo o život, jak se hned ukázalo.
Když domu vládkyně chtěla ho spořádat
svým dlouhým čumákem, protože prý je pták,

tu protestuje hned a uražen se ježí:

"Za koho máte mne ? Mám vás snad poučit,

že ptáka vyznačuje peří ?

Jsem myš. Ať žije kryší lid !

Dej Bůh smrt kočkám nám klid !"

Jak vidět, odpověď jen čilá

dvakrát mu život zachránila.

Já nejednoho znám, jenž v stopách těch jde dál,

a měně barvu svou, ve vhodné chvíli říká

buďto "Ať žije náš pan král !"

nebo "Ať žije naše Liga !"

V + W

Ať celá země

popelem lehne,

Ani se nehne,

Jemu je to fuk.

On zasel sémě,

Z něhož pšenice

jde za hranice,

O tom ani muk !

Ve jménu hroudy

Staví na nás baudy,

Kdo je ten kolos, zдалipak ho znáš ?

Dáme se poddat, tohle nevíme,

To přece nemůže být člověk náš !

Hurá, hurá, hurá, třikrát hurá !

Ten by nás všechny prodal za bůra !

A krucajda ! A hele ho !

A všechno ona, a my prej nic !

Tak tohle ne ! To nepůjde !

Fuj - fuj - fuj !

La Fontaine

Koza a jalůvka s ovčí, jimž sestrou jest,
s všemocným panem lvem, jenž ovládal kryj celý,
ve spolek vstoupily, jak praví dávná zvěst,
a o zisk, o zirátu se dělití s ním chtěly.
V past jelen chytil se, když přehléd kozy lest.
Ta pro společníky své do lesa hned míří.
Když sešli se, pan lev na drápech počítal
a pravil: "K dělení jsme všeho vsudy čtyři."
A týž počet dílů pak jelena rozsápal.
Sám vzal si kus, vhodný pro hrdlo velmožovo.
"Ten," pravil, "patří mně, už z toho důvodu,
že jedině já lvem se zvu;
k tomu nelze říci ani slovo.
Kus druhý poprávu mi také náleží,
po právu, chápete, které má silnější.
Co nestatečnější mám nárok na kus třetí,
a kdyby čtvrtý díl z vás někdo chtěl, mé děti,
zemře dřív, než jej okusí !"

Čapek

- Mezinárodní právo: Co nejde udělat legálně, dá se udělat z důvodů prestižních.
- Zpráva hlavního štábu Herodesova: Naše pluky dobyly skvělého vítězství nad nemluvnátky Betlémskými.
- Mars: Zákaz útočných válek ? Jen když zůstanou obranné války a trestné výpravy !

La Fontaine

Po mnoha staletí bojů a kruté zloby,
mír spolu uzavřel vlčí a ovčí lid.
Oběma přinesl spokojenost a klid;

co vlci chodili ke stádu pro zásoby,
pastýř si nechával z jich kůže kabát šít.
Neznali co je klid; jak ovce při pasení
tak vlci při lovení.

Strach o život jim bral i radost po práci.
Teď mír byl uzavřen, rukojmí vyměnění:
K ovcím jdou vlčata, vlci dostali psy.
Výměna sjednána dle běžných platných řádů
za dohledu dvou vládních radů.
Po čase nějakém se pánům vlčkům udá,
že u nich už vlci jsou, i touží po vraždění.
Zvolí si okamžik, kdy u oveček není
jednoho pana ovčáka.
Sta jehňat zardousí, jež chová ohrada,
do zubu chytnou je a k lesu s nimi pílí.
Předtím však zpravili vlčí lid potají.
Psy, kteří o tom všem potuchy nemají,
ve spánku vlci zabijí.

V + W

Lidi na lidi jsou jako saně,
člověk na člověka jako kat.
Podívejte se na ně, musíte naříkat.
Obr do pidimužíka mydlí
domnívaje se, že vyhraje;
klidně sedme na židli,
čtáme bibli, tam to všechno je:

Samuelova kniha nám povídá,
jak na Zida přišla veliká bída,
jak ti bídní Filištíni válku vést nebyli líní,
až potkali Davida.
David šel do války volky nevolky,
z velké dálky nesl bratrům homolky,
v pochodu se cvičil v hodů, dal si pro strýčka Příhodu

tři šutry do tobolky.

Hej, hej ! Kam se valej ?

Vždyť jsou malej !

Takhle

Goliáš provokuje, David slušně salutuje,

když mu ale obr plivnul do očí,

David se otočí, prakem zatočí:

když začínáš, no tak tumáš, byl jsi velkej, já měl kuráž

A jakej byl Goliáš ?

La Fontaine

Je stařec na oslu a blízko cesty hned

zřel svěží louku, samý květ.

Své zvíře pouští tam a šedivec náš hravý

s nadšením skáče do té trávy,

dovádí, zpívá, tiší hlad

a válí se v ní a je rád,

že spást zde může místo celé.

Tu stařec spatří nepřitele:

"Teď rychle třeba uprchnout."

"Pročpak." odpoví trávožrout.

"Budu snad na hřbetě proto mít dvojí tíž ?

Já se chci pást. Vy zmizte v stráni.

Nepřátelé jsou všichni páni.

Dost jasně jsem to řek již."

La Fontaine

Děl člověk užovce: "Svým dílem

ó plaze škodlivý, já zpříjemním všem lidem

od této chvíle jejich dny."

Hned nato ten tvor proradný

/pochopitelně myslím hada,

a ne člověka, jak by se mohlo zdát/,

hned nato, znovu dím, nechal se tedy had

polapit do pytle. A teď tam strádá,
očekáváje smrt, byť i byl nevinný.
Aby však rozsudek byl nějak zdůvodněn,
dí člověk slavnostním tónem;
"Symbole nevděku ! Kdo by byl dobrý k zlým,
je blázen. Zemřeš hned ! Hněvem a zubem svým
už neuškodíš mi." Had odpovídá honem
v své řeči člověku: "Kdybys měl smrti matit
nevděk, jenž celým světem vládne,
směl by pak vůbec někdo žít ?
V takovém případě sám sebe, milý pane,
musel bys odsoudit. Nevděku symbolem
je člověk, a ne had." Po takovéhle řeči
náš člověk ztratil dech, tak jí byl překvapen.
Pak děl: "Tvé vývody o hlouposti jen svědčí.
Mohl bych rozhodnout - vždyť právo mám tu já,
leč druhých ptejme se." "Budiž," dí hádek malý.
Hned krávu volají, jež se tu popásá
a při jí přednesou. "Nevím, proč jste se ptali,"
dí kráva, "na tu věc. Zřejmě má pravdu had.
Ten případ jasný je, pročpak to neuznat ?
Já živím například člověka léta celá
a věrně dávám mu produkty svého těla,
mléko a děti též, které on mění hned
za jiné předměty, čímž bohatne dům jeho.
Zdraví mu zpevňuji, když vadne tíhou let,
a vůbec vše z života svého
jsem jeho potřebám i štěstí nabídl.
A když pak zestárnu, nechám mě bez jídla
stát v kůlně. Navíc jsem řetězem přivázána
a nemohu se pást. Mít v hadovi tak pána,
nemusela bych, věř, snášeti tolik zla.
Tak sbohem řekla jsem vše v plné upřímnosti."
Nad řečí takovou soptil ten člověk zlostí.
Hadovi řekl však: "Kdopak by věřil, rci,

té krávě žvanivé s bláznivou palicí !
Věřme spíš volovi." - "Dobrá," dí hádek v pytli.
Jak řekli, stalo se. Vůl s tváří důstojnou
pomalu rovnal si ten případ ve své mysli
a děl, že hroznou námahou,
již koná po léta, když rve se s přírodou,
dokáže posléze po notném utrpení,
že pusté planiny se v širá pole změní,
kde člověk zdarma má, co zvíře platívá.
Námaha tato strašlivá
každému volovi dá totéž za odměnu;
rány a kopance. A v stáří nemá klid,
neb člověk myslí si, zvířeti zmučenému
že ctí je bohů hněv svou krví vykoupit.
Tolik jim řekl vůl. Dělal člověk: "Ať je ticho !
Ten nudný žvanil, který chce
pomocí velkých slov namísto rozhodčího
dělat nám tady žalobce.
I jeho odmítám !" Pak tážali se stromu.
Zlé bylo, co jim řek. Prý chrání proti hromu
i dešti s větrem zlým i proti horkým dnům.
Prý zdobí zahrady, člověku stíní dům,
prý ještě víc on poskytuje jemu:
ovoce z větví svých. Nicméně za odměnu
surově podřát je. Toť pěkný vděk je mi
za to, že celý rok ochotně sloužil lidem,
na jaře květem svým, na podzim sladkým jídlem,
stínem za letních dnů, u krbu za zimy.
Proč neprořezat strom, proč tnout jej hned a štípat ?
K životu zbylo by mu ještě dosti sil.
Náš člověk, ve vzteku, že strom jej uavědčil,
co nejrychleji chtěl ukončit tenhle případ.
"Jsem syt už poslouchat," děl, "tyhle hlouposti !"
Pak pytle uhodil s takovou prudkostí

o seď, že had byl mrtev v okamžení.

S mocnými podobný je špás.

Pravda je uráží a jsou vždy přesvědčeni,
že všechno patří jim, i čtvernožec i plas
i každý z nás.

A pozvedne-li někdo hlas,
je blázen. "Co dělat tedy?", člověk vzdychá.
"Jen z dálky mluvit? Či být zticha?"

V + V

Teď jsem já u kormidla,
já vám ukážu;
udělat z vás povidla,
to já dokážu.

Hoj, ahoj, kapitán !
Johoho, za toho
život dám,
hip hip hurá, kapitán !

Může mi svět nadávat
třeba pirátů,
jen když bude tancovat
jako na drátu.

Hoj, ahoj, kapitán !
Johoho, za toho
život dám,
hip hip hurá, kapitán !

Na vás mi vždycky stačí
vycenit zuby,
a hned se každý tlačí
do podpalubí.

Hoj, ahoj, kapitán !

Johoho, za toho
život dám,
hip hip hurá, kapitán !

U h r a n u t á k o z a

/Podle Olbrachta zdramatizovala Hana Kettnerová/

Osoby: poustevník
pět zlodějů
krčmář
koza

/Jelikož je darebů pět, skýtají dobrou možnost k
charakteristice/

V hospodě. Čtyři darebové sedí u stolu, popíjejí a hrají
karty.

5.zloděj: /vchází/ Haló, braši, nesu dobrou zprávu. Poustev-
ník si koupil kozu.

1.zloděj: Dobrá, jdem na to.

2.zloděj: Já na mnicha nesáhnu.

3.zloděj: Já taky ne.

5.zloděj: To po vás nechci. /Vysvětluje/ Tohle poustevníci
považují za těžký hřích, chodit se psem. A my mu
prostě namluvíme, že jeho koza je pes.

4.zloděj: /chechtá se/Copak je starý muž tak slepý, že ne-
rozezná kozu od psa ?

1.zloděj: Když to napůjde, pohrozíme mu, že budeme všude
vypravovat o jeho zpupném rouhání, v němž chtěl
proměňovat kozy ve psy.

/Všichni si připíjí. Jeden za druhým odcházejí/

1.zloděj shrábne karty, hodí krčmáři peníz a odchází.

Krčmář : Jsem okraden ! Chyťte je ! Dali mi falešné peníze!

/Vyběhne za zloději, smutně se vrací. Zatahuje
revuálku/

Před revuálkou

Poustevník: /Vede kozu, pro sebe/ Dobře jsem koupil.

5.zloděj : /vychází proti mnichovi, mračí se a kroutí hlavou/ Je to možné, poustevník se psem ?!

Poustevník: /pohlédne na kozu a zabručí/ Dělej si blázny z někoho jiného ! /jde dál/

4.zloděj : Buď zdrav, starý muži.

Poustevník: Bůh s tebou, dobrý člověče.

4.zloděj : /obrací se rozhořčeně a volá/ To je neslýchané ! Mnich se vodí se psem !

Poustevník: /zlostně/ Vezmi oči do ruky a podívej se lépe.
/Sám pečlivě prohlíží kozu. Mluví pro sebe/
Kozu je konečně také zvíře a lze připustit, že ji člověk se špatným zrakem může pokládat za psa. Čtyři nohy má, psi někdy bývají také tak vysocí a na dálku rohy vidět není. Ale zblízka musí člověk poznat, že je to koza.

3.zloděj : Buď zdrav, poustevníku.

Poustevník: Pokoj s tebou. Viď, že jsem koupil hezkou kozu ?

3.zloděj : /Přichází blíž/ Fuj ! Hanba ! A to mě ještě zveš k podívané, jak chodíš se psem ? Kam jsme to na světě dospěli ! Mnich ! Pes ! /Odchází a ještě z dálky křičí/

Poustevník: /Opět si prohlíží kozu/ Nu, koza ! Je to marné ! /pro sebe/ S obrazností člověka se děje, že mu kreslí, co si právě přeje. Pět lidských smyslů jsou zkrátka nástroje velmi nespolehlivé. Je pravda, že lidé vidí psa, ale já vidím podstatu toho tvora a ta je kozí. Vše záleží na postatě. V tu pevně věřím a mou víru mi nikdo nemůže vzít... Nebo mě snad prodavač na trhu přece jen napálil ?... Ne. Marnost nad marnost. Je to koza! 2.zloděj přichází, mnich pro jistotu zakrývá kozu pláštěm.

Poustevník: Pokoj s tebou, dobrý muži.

2.zloděj přichází, mnich pro jistotu zakrývá kozu pláštěm.

Poustevník: Pokoj s tebou, dobrý muži.

2.zloděj : /Odplivne si, pro sebe/ Hlupák ! Myslí si, když přikryje psa pláštěm, že psinu nebude cítit.

/Odejde/

Poustevník: /smutně/ Co je mi platná má víra ? Co je mi platná kozí podstata ? Svět v ní vidí psa a pro svět tedy pseem je. Viděl kdy kdo, aby člověk tolik zkusil pro kozu ? Potkám-li ještě několik lidí, roznese se to a mne stihne věčná hanba a neuhájím ani holé živobyčí. Musím volit. Buď svět - nebo kozu. /Upustí provaz a strčí do kozy/ Tak si běž, pse !

1.zloděj : /přichází/

Poustevník: Buď zdrav, příteli. Jsi svědkem mého skutku. Všude vypravuj, že se mnich pro moudrost, zbožnost a dobrý mrav zbavil dojnice jen proto, že ji svět pokládal za psa.

1.zloděj : Tak já si ji vezmu. Ono se časem pozná, co to je.

- - - -

V + W

Hej rup peklo nebude ráj se vrací

Hej rup s námi kdo bude najde práci

Hej rup hej rup jsme mladí chceme žít

Hej rup všichni za jeden táhnem provaz

Hej rup pro vás to platí jako pro nás

Hej rup hej rup že chceme všichni žít

Hej rup kdo má sílu

Hej rup ruce k dílu

Hej rup hej rup jsme mladí chceme žít

Hej rup dá to práci

Hej rup hej rupáci

Hej rup hej rup chceme žít

- - - -

